

SPRAWOZDANIA

KAMILA FOLLPRECHT

<https://orcid.org/0000-0002-0776-7576>

(Archiwum Narodowe w Krakowie)

SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI TOWARZYSTWA MIŁOŚNIKÓW HISTORII I ZABYTKÓW KRAKOWA W OKRESIE OD KWIETNIA 2024 DO MARCA 2025 ROKU

Minął kolejny rok działalności Towarzystwa na rzecz miasta Krakowa i jego mieszkańców rozpoczęty Walnym Zgromadzeniem w dniu 9 kwietnia 2024 roku w Sali Miedzianej rynkowej siedziby Muzeum Krakowa. Wręczono Nagrodę im. Klemensa Bąkowskiego, której Laureatem w 2024 roku został Profesor Bogusław Krasnowolski (il. 1, 2, 3, 4).

Zgodnie z tradycją prof. dr Jacek Majchrowski wygłosił wykład „Pierwsza Kompania Kadrowa – portret oddziału”.

Przewodniczącym Walnego Zgromadzenia został prof. dr Krzysztof Zamorski. W trakcie obrad wypełniono statutowy obowiązek wyboru jednej trzeciej członków Wydziału i uzupełnienia jego składu, a także wyboru Komisji Kontrolującej, ustępującej corocznie w pełnym składzie. Ukonstytuowanie się Wydziału, Komitetów i Komisji nastąpiło na posiedzeniach 11 kwietnia i 16 maja 2024 roku. Jednocześnie, w głosowaniu jawnym prezesem Towarzystwa został wybrany prof. dr Jacek Purchla, wiceprezesami – dr Michał Niezabitowski i prof. dr Zdzisław Noga, sekretarzem – dr Kamila Follprecht, skarbnikiem – Andrzej Fischer. Wydział zaakceptował wybranych przewodniczących Komitetów i Komisji: przewodniczącym Komitetu Opieki nad Kopcem Józefa Piłsudskiego został Andrzej Fischer, Komitetu Opieki nad Zabytkami Kultury Żydowskiej – prof. dr Łukasz T. Sroka, Komisji Konserwatorskiej – dr Jan Janczykowski, Komisji ds. Młodzieży – dr Marcin Gadocha, Komisji Odczytowej – prof. dr Ewa Przyboś, Komisji Wydawniczej – prof. dr Zdzisław Noga. Funkcję rzecznika prasowego Towarzystwa powierzono dr Joannie Dziadowiec-Greganić. Przewodniczącą Komisji Kontrolującej została mgr Barbara Biel.

Wydział realizował w miarę możliwości zalecenia Komisji Kontrolującej przyjęte podczas Walnego Zgromadzenia. W ramach działalności statutowej popularyzowano wiedzę o Krakowie i o Towarzystwie poprzez zorganizowanie corocznej sesji naukowej z cyklu „Kraków w dziejach narodu”, publikowanie kolejnych tomów wydawnictw, prowadzone cotygodniowe wtorkowe odczyty i aktywną działalność Komisji i Komitetów oraz uczestnictwo w wydarzeniach związanych z życiem Krakowa i jego mieszkańców, także w mediach oraz portalach społecznościowych. Podczas Walnego Zgromadzenia w 2024 roku nie przyjęto wniosków do realizacji.

W sierpniu 2024 roku Towarzystwo zostało uhonorowane przez Kapitułę „Odznaki Uczestnikowi Marszu Szlakiem Kadrówki” Honorową Odznaką Pamiątkową 110. Rocznicy Wymarszu Kadrówki oraz 100. Rocznicy Pierwszego Marszu Szlakiem Kadrówki.

W okresie sprawozdawczym odbyło się dziesięć posiedzeń Wydziału – w 2024: 11 IV, 16 V, 20 VI, 19 IX, 17 X, 11 XI, 19 XII; w 2025: 23 I, 20 II, 20 III. Głównymi zagadnieniami omawianymi podczas posiedzeń były:

- sprawy bieżące dotyczące administrowania kamienicą przy ul. św. Jana 12;
- działalność Komitetów i Komisji;
- publikacje wydawane przez Towarzystwo;
- problemy związane z ochroną dóbr kultury Krakowa;
- tematyka i organizacja dorocznej sesji naukowej;
- Nagroda im. Klemensa Bąkowskiego przyznawana przez Towarzystwo.

Dominującym zagadnieniem omawianym podczas posiedzeń Wydziału nadal było finansowanie

1. Walne Zgromadzenie Członków Towarzystwa, wręczenie Nagrody im. Klemensa Bąkowskiego, od lewej: prezydent miasta Krakowa Jacek Majchrowski, prof. dr Jacek Purchla – prezes Towarzystwa, dr Zbigniew Beiersdorf, Laureat Profesor Bogusław Krasnowolski, prof. UP JPiI. Fot. TMHiZK

2. Walne Zgromadzenie Członków Towarzystwa, wręczenie Nagrody im. Klemensa Bąkowskiego, od lewej: prezydent miasta Krakowa Jacek Majchrowski, prof. dr Jacek Purchla – prezes Towarzystwa, Laureat Profesor Bogusław Krasnowolski, dr Kamila Föllprecht – sekretarz Towarzystwa, dr Zbigniew Beiersdorf. Fot. TMHiZK

3. Walne Zgromadzenie Członków Towarzystwa, prezydent miasta Krakowa Jacek Majchrowski, prof. dr Jacek Purchla.
Fot. TMHiZK

4. Rysunek Andrzeja Mleczki подарowany prezydentowi Jackowi Majchrowskiemu przez rysownika i Towarzystwo.
Fot. TMHiZK

działalności Towarzystwa w związku z problemami z wynajmem lokali w naszej kamienicy przy ul. św. Jana 12, co mogło mieć wpływ zarówno na bieżące funkcjonowanie Towarzystwa, jak i na trwający remont konserwatorski w budynku. Tegoroczny etap remontu finansowanego przez Społeczny Komitet Odnowy Zabytków Krakowa (w ramach realizacji projektu kluczowego), ze względu na zmniejszoną dotację ze środków Gminy Miejskiej Kraków musiał zostać ograniczony do kontynuacji prac związanych z konserwacją stolarki drzwiowej i okiennej. Ta część prac została zakończona i rozliczona.

Zostało podpisane porozumienie z Akademią Sztuk Pięknych dotyczące opieki konserwatorskiej nad naszą zabytkową kamienicą przez Wydział Konserwacji i Restauracji Dzieł Sztuki.

Siedziba Towarzystwa została wzbogacona przez darowiznę Kancelarii Prawnej T. Studnicki, K. Pleszka, Z. Cwiakalski, J. Górski trzech wysokiej klasy kompletów mebli konferencyjnych (stoły i fotele).

Towarzystwo dofinansowało wykonanie nagrobka wieloletniego Prezesa prof. Jerzego Wyrozumskiego i prof. Bożeny Wyrozumskiej w Alei Zasłużonych cmentarza Rakowickiego.

W okresie sprawozdawczym przyjęto 25 członków, zmarły cztery osoby, dwie zrezygnowały, tak więc na koniec marca 2025 roku Towarzystwo liczyło 439 członków.

Na podstawie zapisów zmienionego statutu Towarzystwa przyjęto nowego członka wspierającego – spółkę budowlaną RE-Bau. Od 2023 roku członkami wspierającymi są: Klaster Rybitwy – Fundacja Rozwoju Przedsiębiorczości; Krakowski Holding Komunalny S.A. w Krakowie, Miejskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej S.A. w Krakowie, Wodociągi Miasta Krakowa S.A. w Krakowie. Poza legitymacją członkowską świadectwem przynależności do Towarzystwa są metalowe odznaki z logo zaprojektowanym w 1910 roku przez Jana Bukowskiego.

Wspólnie z Muzeum Krakowa 11 maja 2024 roku Towarzystwo zorganizowało sesję naukową „Energia w mieście” w cyklu „Kraków w dziejach narodu” (il. 5, 6). Wygłoszone podczas konferencji referaty wywołały interesującą dyskusję:

- Zdzisław Noga: Energia w Krakowie w okresie przedindustrialnym,
- Konrad Meus: Para, światło, gaz – początki. Energia w dziewiętnastowiecznym Krakowie,
- Łukasz T. Sroka: Rewolucja energetyczna i jej skutki społeczne w Krakowie XIX i początku XX wieku,

- Grzegorz Żebrowski: Transformacja energetyczna Krakowa – w stronę neutralności klimatycznej. Plany rozwoju PGE Energia Ciepła,
- Paweł Jastrzębski: Innowacje w krakowskim ciepłownictwie – nie tylko technologia,
- Tadeusz Trzmiel: Innowacyjne projekty w zakresie zagospodarowania odpadów komunalnych w Krakowie.

Po raz kolejny prowadzona była organizowana wspólnie z Kołem Grodzkim PTTK akcja „Zdobynamy odznakę Przyjaciela Krakowa”, w której ramach wygłoszono dwanaście wykładów (styczeń – marzec 2025):

1. Krzysztof Stopka: Kraków do schyłku wieków średnich,
2. Zdzisław Noga: Kraków w okresie świetności (XV wiek – 1. połowa XVII wieku),
3. Konrad Myślik: Spacer ku Kopcowi Kościuszki oraz co z niego wynika i dlaczego?,
4. Mateusz Wyżga: Kraków w 2. połowie XVII wieku i w XVIII wieku,
5. Michał Baczkowski: Kraków w XIX wieku,
6. Izabela Okręglicka: Niematerialne dziedzictwo Krakowa,
7. Jacek Purchla: Kraków na przełomie XIX i XX wieku,
8. Andrzej Chwalba: Kraków w okresie międzywojennym i II wojny światowej (il. 7),
9. Mateusz Drożdż: Kraków warowny, czyli mury, baszty, bramy i Barbakan na straży bezpieczeństwa miasta,
10. Agnieszka Chłosta-Sikorska: Kraków w okresie Polski Ludowej,
11. Marcin Gadocha: Smaki dawnej kuchni,
12. Krzysztof Jakubowski: Jak Kraków piął się w górę.

W okresie sprawozdawczym nakładem Towarzystwa ukazały się:

- 90. tom „Rocznika Krakowskiego”,
- 170. tom serii „Biblioteka Krakowska”: Konrad Kołodziejczyk *Ludność chrześcijańskiego Kazimierza pod Krakowem w XVIII wieku. Studium społeczno-demograficzne*,
- 41. tom serii „Kraków w Dziejach Narodu”: *Rok 1923 w Krakowie*.

Dział uaktualniany na bieżąco strona domowa Towarzystwa oraz osobna strona „Rocznika Krakowskiego”. W ramach współpracy z Wojewódzką Biblioteką Publiczną w Krakowie w Małopolskiej Bibliotece Cyfrowej są dostępne dawne publikacje Towarzystwa, których nakład został wyczerpany. Biblioteka Narodowa digitalizuje i udostępnia

5. Konferencja „Kraków w dziejach narodu”. Fot. Bogdan Krężel

6. Konferencja „Kraków w dziejach narodu”, 11 maja 2024, Sala Miedziana Muzeum Krakowa. Fot. Bogdan Krężel

7. Akcja „Zdobywamy odznakę Przyjaciela Krakowa”, wykład pt. *Kraków w okresie międzywojennym i II wojny światowej* wygłasza prof. dr Andrzej Chwalba. Fot. Norbert Szubra

publikacje Towarzystwa w ramach Biblioteki Cyfrowej „Polona”.

Towarzystwo objęło patronatem:

- XII konkurs plastyczny dla dzieci i młodzieży szkolnej „Patronki i patroni krakowskich ulic” zorganizowany przez Radę i Zarząd Dzielnicy III Prądnik Czerwony, Bibliotekę Kraków oraz Młodzieżowy Dom Kultury przy al. 29 Listopada,
- XXXI Międzynarodową Konferencję Naukową „Krajobraz bez granic – współpraca na rzecz ochrony i zarządzania krajobrazami kulturowymi” z cyklu „Sztuki Ogrodowej i Dendrologii Historycznej” zorganizowaną przez Politechnikę Krakowską w dniach 24–25 października 2024 roku,
- XII Międzynarodową Konferencję „Kompleksowa terapia dyskrazji plazmocytowych w 2024 roku” zorganizowaną przez Ośrodek Leczenia Dyskrazji Plazmocytowych Katedry Hematologii Collegium Medicum Uniwersytetu Jagiellońskiego w dniu 7 września 2024 roku.

Towarzystwo wsparło akcję „Dawcom w Darze”, popierającą ideę krwiodawstwa, udzielając 30% rabatu na wydawnictwa Towarzystwa wszystkim Zasłużonym Honorowym Dawcom Krwi na podstawie legitymacji HDK.

W ramach umowy o współpracy z Uniwersytetem Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie działalność Towarzystwa wsparli wolontariusze ze Studenckiego Koła Naukowego Instytutu Historii i Archiwistyki.

Przed dniem Wszystkich Świętych groby spoczywających na cmentarzu Rakowickim zasłużonych członków Wydziału zostały uprzątnięte, zapalono też na nich znicze ze znakiem Towarzystwa (il. 8).

Od 1990 roku Towarzystwo należy do międzynarodowej federacji Europa Nostra, która propaguje ochronę dziedzictwa kulturowego i środowiska naturalnego Europy. Prof. dr Jacek Purchla jest wieloletnim członkiem Rady Europa Nostra, w 2018 roku został wybrany wiceprezydentem tej organizacji, a w październiku 2023 roku przewodniczącym jury Europejskiej Nagrody Dziedzictwa – Nagrody Europa Nostra 2024, najbardziej prestiżowego wyróżnienia w dziedzinie dziedzictwa kulturowego w Europie.

Od lipca 2022 roku w naszej kamienicy przy ul. św. Jana 12 działa Europa Nostra Heritage Hub for Central and Eastern Europe, regionalne centrum paneuropejskiej federacji organizacji dziedzictwa Europa Nostra z siedzibą w Hadze, prowadzone przez Towarzystwo, współfinansowane przez Miasto Kraków. Hub jest wizytówką Krakowa w zakresie

8. Święto Zmarłych, przy grobowcu Klemensa Bąkowskiego od lewej: Andrzej Fischer – skarbnik Towarzystwa, prof. dr Jacek Purchla – prezes, dr Kamila Follprecht – sekretarz. Fot. Konrad Kołodziejczyk

działalności organizacji pozarządowych związanej z dziedzictwem kulturowym, podejmowane działania służą realizacji celów Europa Nostra w skali Europy Środkowej i Wschodniej, Polski i Krakowa. Od 2023 roku Towarzystwo, jako członek międzynarodowego konsorcjum, współtworzy European Heritage Hub (Europejski Hub Dziedzictwa) – projekt pilotażowy współfinansowany ze środków Unii Europejskiej, którego liderem jest Europa Nostra. To jeden z największych aktualnie realizowanych w skali Europy projekt dotyczący dziedzictwa, którego celem jest integracja interesariuszy i inicjatyw w obszarze europejskiego dziedzictwa oraz wsparcie zielonej, społecznej i cyfrowej transformacji.

Działalność Huba jest także silnie zakorzeniona lokalnie. Pod koniec 2023 roku zostało powołane Krakowskie Forum Dziedzictwa, którego celem jest integracja oraz wspólne wypracowanie zakresu wzajemnej współpracy organizacji obywatelskich i nieformalnych grup działających na rzecz dziedzictwa Krakowa. Jest to platforma dyskusji i wymiany poglądów, ale także formułowania potrzeb, poszukiwania rozwiązań i zabierania głosu w kwestiach ważnych dla dziedzictwa miasta. Na przestrzeni kilku

miesięcy 2024 roku grupa wypracowała rekomendacje dotyczące ochrony i popularyzacji dziedzictwa kulinarnego Krakowa, a w drugiej połowie roku podjęła temat popularyzacji obiektów wchodzących w skład Twierdzy Kraków. Forum ma charakter otwarty. Każdy ma możliwość dołączyć w dowolnym momencie i zaangażować się w dyskusję na interesujący daną osobę/organizację temat. W siedzibie Huba odbyły się kolejne spotkania:

- 24 IV 2024 Archiwum społeczne – dziedzictwo, pamięć i budowanie wspólnoty,
- 15 V 2024 Dziedzictwo kulinarne Krakowa,
- 19 VI 2024 W stronę strategii ochrony i promocji dziedzictwa kulinarnego Krakowa,
- 2 X 2024 Przyjęcie dokumentu rekomendacji dotyczących ochrony i promocji krakowskiego dziedzictwa kulinarnego,
- 23 X 2024 Dziedzictwo Krakowa w kontekście zielonej transformacji,
- 20 XI 2024 Dziedzictwo Twierdzy Kraków,
- 11 XII 2024 Twierdza Kraków jako dziedzictwo miasta,
- 25 II 2025 Temat Twierdzy Kraków wymaga synergii.

W siedzibie Towarzystwa 4 czerwca 2024 roku podczas konferencji prasowej ogłoszono zwycięzców Nagród Dziedzictwa Europejskiego/Nagród Europa Nostra za 2023 rok (il. 9, 10, 11, 12, 13). Tegoroczni laureaci z Polski to: dr Piotr Gerber z Wrocławia (kategoria Mistrzowie dziedzictwa), Zabytkowa Kopalnia Ignacy w Rybniku (kategoria Konserwacja i adaptacja) oraz Model rewitalizacji rzemiosła Serfenta w Cieszynie (kategoria Edukacja, szkolenia i umiejętności). Nagrody zostały wręczone 7 października 2024 roku w Bukareszcie, podczas Europejskiego Szczytu Dziedzictwa Kulturowego 2024.

Członkowie Towarzystwa aktywnie uczestniczyli w pracach instytucji i organizacji naukowych i kulturalnych o zasięgu regionalnym, ogólnopolskim, a także europejskim i światowym, takich jak:

- Europa Nostra (prof. dr Jacek Purchla – wiceprezydent);
- Federacja na rzecz Przyszłości Krakowa – Cracovia Urbs Europaea (dr Zbigniew Beiersdorf);
- Kapituła Nagrody im. Profesora Aleksandra Gieysztora (prof. dr Jacek Purchla – przewodniczący);
- Komisja Dyscyplinarna I Instancji przy Ministrze Nauki i Szkolnictwa Wyższego (prof. dr Piotr Dobosz);
- Komisja Medalu „Cracoviae Merenti” (prof. dr Jacek Popiel);
- Komitet Kopca Kościuszki w Krakowie (prof. dr Piotr Dobosz – prezes, dr Zbigniew Beiersdorf, mgr Piotr Hapanowicz, dr Jan Janczykowski, mgr Konrad Myślik, dr Michał Niezabitowski, dr hab. Mieczysław Rokosz, ks. prof. dr Jacek Urban);
- Kommission für die Geschichte der Deutschen in Polen e.V. (prof. dr Zdzisław Noga);
- Konferencja Rektorów Akademickich Szkół Polskich (prof. dr Jacek Popiel – wiceprzewodniczący);
- Międzynarodowa Komisja Historii Miast – Commission internationale pour l’histoire des villes (prof. dr Zdzisław Noga);
- Międzynarodowa Rada Muzeów ICOM (dr Katarzyna Jagodzińska);
- Międzynarodowe Stowarzyszenie Krytyków Sztuki AICA (dr Katarzyna Jagodzińska);
- Obywatelski Komitet Ratowania Krakowa – kwesta na cmentarzu Rakowickim (Stanisław Jacek Kołodziejczyk, mgr Konrad Myślik);
- Polska Akademia Nauk (prof. dr Piotr Dobosz – Sekretarz Naukowy Komisji Nauk

Prawnych Oddział Kraków; dr Marcin Gadocha – Komisja Historyczna Oddziału w Krakowie, Komisja Polsko-Słowacka Instytutu Historii im. Tadeusza Manteuffla w Warszawie; prof. dr Ewa Przyboś; dr Jan Janczykowski – przewodniczący Sekcji Architectura Militaris Komisji Architektury i Urbanistyki Oddziału w Krakowie);

- Polska Akademia Umiejętności (prof. dr Piotr Dobosz, prof. dr Jacek Popiel, prof. dr Jacek Purchla – Sekretarz Wydziału II PAU);
- Polski Komitet Narodowy Międzynarodowej Rady Ochrony Zabytków ICOMOS (prof. dr Piotr Dobosz – członek Komisji Rewizyjnej, dr Zbigniew Beiersdorf, dr Jan Janczykowski, dr hab. Bogusław Krasnowolski, prof. UP JP II, prof. dr Jacek Purchla);
- Polskie Towarzystwo Heraldyczne (prof. dr Zdzisław Noga, dr hab. prof. nzw. Mieczysław Rokosz);
- Polskie Towarzystwo Historyczne (prof. dr Zdzisław Noga – członek Zarządu Głównego, dr hab. prof. nzw. Mieczysław Rokosz);
- Polskie Towarzystwo Ludoznawcze (dr Joanna Dziadowiec-Greganić – członkini zarządu Sekcji Studiów nad Dziedzictwem i Pamięcią Kulturową przy Zarządzie Głównym PTL);
- Rada do spraw Muzeów i Miejsc Pamięci Narodowej przy Ministrze Kultury i Dziedzictwa Narodowego (dr Michał Niezabitowski);
- Rada Ochrony Zabytków przy Ministrze Kultury i Dziedzictwa Narodowego (prof. dr Piotr Dobosz);
- Rady Muzealne: Zamku Królewskiego na Wawelu (prof. dr Jacek Purchla – przewodniczący, dr Michał Niezabitowski, prof. dr Jacek Popiel); Muzeum Pałacu w Wilanowie (prof. dr Jacek Purchla); Muzeum Krakowa (prof. dr Piotr Dobosz); Muzeum Politechniki Krakowskiej (prof. dr Zdzisław Noga); Muzeum Sztuki w Łodzi (dr Katarzyna Jagodzińska – zastępca przewodniczącego); Muzeum Sztuki i Techniki Japońskiej „Manggha” (dr Michał Niezabitowski); Muzeum Żup Krakowskich (prof. dr Jacek Purchla – przewodniczący); Muzeum Lotnictwa Polskiego (dr Michał Niezabitowski); Muzeum w Chrzanowie im. Ireny i Mieczysława Mazarakich (dr hab. Bogusław Krasnowolski, prof. UP JP II – przewodniczący); Muzeum im. prof. Stanisława Fischera w Bochni (dr hab. prof. nzw. Mieczysław Rokosz); Muzeum Okręgowe w Tarnowie (dr Michał Niezabitowski – przewodniczący),

9. Ogłoszenie laureatów Nagród Dziedzictwa Europejskiego/Nagród Europa Nostra za 2023 rok w siedzibie Towarzystwa 4 czerwca 2024 roku. Fot. Paweł Mazur

10. Konferencja prasowa w siedzibie Towarzystwa dotycząca Nagród Dziedzictwa Europejskiego/Nagród Europa Nostra za 2023 rok, przemawia prof. dr Jacek Purchla – wiceprezydent Europa Nostra. Fot. Paweł Mazur

11. Konferencja prasowa w siedzibie Towarzystwa dotycząca Nagród Dziedzictwa Europejskiego/Nagród Europa Nostra za 2023 rok, przemawia Agata Wąsowska-Pawlik – członkini Rady Europa Nostra. Fot. Paweł Mazur

12. Konferencja prasowa w siedzibie Towarzystwa dotycząca Nagród Dziedzictwa Europejskiego/Nagród Europa Nostra za 2023 rok, przy mikrofonie Katarzyna Jagodzińska – kierowniczka Europa Nostra Heritage Hub for Central and Eastern Europe w Krakowie. Fot. Paweł Mazur

13. Wizyta sekretarza generalnej Europa Nostra Sneški Quaedvlieg-Mihailović u wiceprezydenta miasta Krakowa Stanisława Mazura w sprawie kontynuacji działalności Europa Nostra Hub w TMHiZK, 28 listopada 2024.
Fot. z archiwum TMHiZK

- Muzeum Śląska Opolskiego (dr Michał Niezabitowski – wiceprzewodniczący), Muzeum Okręgowe w Bydgoszczy (dr Michał Niezabitowski – wiceprzewodniczący), Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku (dr Michał Niezabitowski), Muzeum Śląskie w Katowicach (dr Michał Niezabitowski);
- Rady Naukowe: Biblioteka Narodowa (prof. dr Jacek Popiel); Friedrich-Christian-Lesser-Kollegs w Jenie (prof. dr Zdzisław Noga); Instytut Historii Polskiej Akademii Nauk (prof. dr Zdzisław Noga); Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów (dr Michał Niezabitowski – wiceprzewodniczący); Polska Misja Historyczna przy Uniwersytecie Juliusza Maksymiliana w Würzburgu (prof. dr Zdzisław Noga);
- Rady Programowe/Naukowe czasopism: „Klio. Czasopismo Poświęcone Dziejom Polski i Powszechnym” (prof. dr Zdzisław Noga); „Łódzkie Studia Etnograficzne” (dr Joanna Dziadowiec-Greganić); „Opuscula Musealia” (dr Katarzyna Jagodzińska);
- Rady Uczelni: Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa/Akademia Nauk Stosowanych w Tarnowie (prof. dr Piotr Dobosz); Uniwersytet Jagielloński (prof. dr Jacek Purchla – przewodniczący);
- Społeczny Komitet Odnowy Zabytków Krakowa – Prezydium oraz komisje problemowe (m.in. dr Zbigniew Beiersdorf, prof. dr Piotr Dobosz, dr Katarzyna Jagodzińska, dr Jan Janczykowski, dr hab. Waldemar Komorowski, dr hab. Bogusław Krasnowolski, prof. UP JPPII, dr Michał Niezabitowski, prof. dr Zdzisław Noga, prof. dr Jacek Purchla, dr hab. prof. nzw. Mieczysław Rokosz, ks. prof. dr Jacek Urban);
- Stowarzyszenie Badań nad Źródłami i Funkcjami Prawa FONTES (prof. dr Piotr Dobosz – skarbnik);
- Stowarzyszenie Muzealników Polskich (dr Michał Niezabitowski – prezes);
- Towarzystwo Polsko-Austriackie Oddział w Krakowie (mgr inż. Andrzej Tombiński).

14. Spotkanie z Heleną Jakubowicz – przewodniczącą Zarządu Gminy Wyznaniowej Żydowskiej w Krakowie w siedzibie Towarzystwa. Fot. Oliwia Bubak

DZIAŁALNOŚĆ KOMITETÓW I KOMISJI WCHODZĄCYCH W SKŁAD TOWARZYSTWA

Komitet Opieki nad Kopcem Józefa Piłsudskiego zob. Sprawozdanie z działalności Komitetu.

Komitet Opieki nad Zabytkami Kultury Żydowskiej w okresie sprawozdawczym dwukrotnie opiniował formy upamiętnienia Żydów krakowskich i pomagał potomkom Żydów krakowskich żyjącym obecnie w Izraelu i USA w badaniach genealogicznych (il. 14). Komitet przygotował pismo pożegnalne w związku ze śmiercią (17 listopada 2024) błp. Tadeusza Jakubowicza, wieloletniego Przewodniczącego Gminy Wyznaniowej w Krakowie, laureata Nagrody im. Klemensa Bąkowskiego. Ponadto w prasie ukazał się nekrolog opublikowany przez Towarzystwo Miłośników Historii i Zabytków Krakowa. W dniu 9 marca 2025 roku przewodniczący Komitetu wziął udział w Marszu Pamięci z okazji 82. rocznicy likwidacji krakowskiego Getta. Komitet włączył się w przygotowania ogólnopolskiej konferencji naukowej „Tradycje opieki zdrowotnej w Krakowie – studia

porównawcze. W 100-lecie otwarcia nowego gmachu Szpitala Żydowskiego w Krakowie (zał. 1866)”.

Komisja Konserwatorska zajmowała się kwestiami związanymi z ochroną zabytków i krajobrazu kulturowego Krakowa, problemy te stanowiły niejednokrotnie przedmiot dyskusji na posiedzeniach Wydziału. Ich efektem były podejmowane przez Towarzystwo interwencje i wydawane opinie. Omawiano m.in. sprawy:

- planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego Krakowa,
- planowanej budowy szybu windowego w dawnym budynku Muzeum Techniczno-Przemysłowego przy ul. Smoleńsk,
- ewentualnego wpisu do rejestru zabytków dawnego Hotelu Forum,
- planowanej budowy nowej siedziby Filharmonii na Grzegórkach.

Głównym obszarem działania Komisji były debaty konserwatorskie, obejmujące różne zagadnienia związane z ochroną i konserwacją zabytków, zorganizowane w ramach wtorkowych odczytów:

- 30 IV 2024 Kreacja w konserwacji zabytków Krakowa (obejmująca zagadnienia związane z tzw. zabytkami ruchomymi) z udziałem dr Bożeny Boby-Dygi (do dziś 125 pobrań),
- 28 V 2024 Forty Twierdzy Kraków – od zabezpieczenia ruin do nowych uzupełnień, z udziałem mgr Haliny Rojkowskiej, przedstawiciela Zarządu Budynków Komunalnych (198 pobrań),
- 29 X 2024 Modernizacja przestrzenna Krakowa a wartości zabytkowe miasta – z udziałem Głównego Architekta Miasta Krakowa dr Janusza Sepioła (259 pobrań),
- 26 XI 2024 Granice współczesnej ingerencji w zabytek architektury (175 pobrań),
- 17 XII 2024 Problematyka zabytków ruchomych (136 pobrań),
- 28 I 2025 Muzea klasztorne i kościelne (213 pobrań),
- 25 II 2025 O badaniach architektonicznych. Wspomnienie dr arch. Waldemara Niewaldy (1940–2025) (96 pobrań).

Tak duża liczba pobrań potwierdza zarówno celowość udostępniania nagrań wtorkowych odczytów na YouTube, jak też dowodzi, że prezentowane zagadnienia spotkały się z dużym zainteresowaniem mieszkańców Krakowa.

Komisja ds. Młodzieży kontynuowała we współpracy z Muzeum Krakowa dwa kursy: „Akademia młodego miłośnika Krakowa” dla uczniów szkół podstawowych (klasy I–IV) oraz „Młodzieżowy Uniwersytet Krakowa” dla uczniów szkół podstawowych (klasy VII–VIII) i licealistów, dla których przygotowano dwa bloki wykładów: „Kraków epoki jagiellońskiej” i „Tajemnice galicyjskiego Krakowa”. W ramach „Akademii młodego miłośnika Krakowa” w semestrze wiosennym odbyło się siedem spotkań, które zgromadziły ponad 630 osób, w semestrze zimowym odbyło się dziewięć spotkań dla ponad 1100 osób, w semestrze zimowym trzy spotkania, na które przybyło 370 osób. W ramach „Młodzieżowego Uniwersytetu Krakowa” w semestrze wiosennym odbyło się siedem spotkań, które zgromadziły ponad 350 osób, w semestrze jesienno-zimowym odbyło się dziewięć spotkań dla ponad 500 osób, w semestrze zimowym trzy spotkania, na które przybyło ponad 140 osób. Partnerem Towarzystwa w tych działaniach była Gmina Miejska Kraków.

Blok tematyczny „Tajemnice galicyjskiego Krakowa”:

1. Krakowskie obyczaje (Marcin Gadocha, Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie)
2. Uroczystości świeckie (Piotr Hapanowicz, Muzeum Krakowa)
3. Jak powstał „Wielki Kraków” (Piotr Hapanowicz, Muzeum Krakowa)
4. Żydzi krakowscy (Anna Jakimyszyn-Gadocha, Uniwersytet Jagielloński)
5. Bale i zabawy (Marcin Gadocha, Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie)
6. Życie codzienne krakowskiej rodziny (Justyna Kasińska, Muzeum Krakowa)
7. Kraków (1914–1918) – przystanek „Niepodległość” (Kamil Stasiak, Muzeum Krakowa).

Blok tematyczny „Kraków epoki jagiellońskiej”:

1. Życie codzienne w jagiellońskim Krakowie (Marcin Gadocha, Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie)
2. Rzemiosło krakowskie (Marcin Gadocha, Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie)
3. O dawnej obronności Krakowa – Barbakan, mury obronne (Walery Bubień, Tomasz Karzewicz, Muzeum Krakowa)
4. O lokacji Krakowa i dawnym samorządzie miejskim (Piotr Hapanowicz, Muzeum Krakowa)
5. Ołtarz Wita Stwosza (Piotr Hapanowicz, Muzeum Krakowa)
6. O Jadwidze Andegaweńskiej (Justyna Kasińska, Muzeum Krakowa)
7. O powstaniu i świetności Akademii Krakowskiej (Piotr Hapanowicz, Muzeum Krakowa)
8. Jan Długosz (Wiktor Szymborski, Uniwersytet Jagielloński)
9. Żydzi w Krakowie i na Kazimierzu (Anna Jakimyszyn-Gadocha, Uniwersytet Jagielloński)
10. O Mikołaju Koperniku (Piotr Hapanowicz, Muzeum Krakowa)
11. O Zygmuncie Starym i Bonie Sforzy (Adrian Tylek, Muzeum Krakowa)
12. Hołd pruski (Jakub Pieczara, Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie).

Dla uczestniczek i uczestników zajęć w ramach „Akademii młodego miłośnika Krakowa” i „Młodzieżowego Uniwersytetu Krakowa” zorganizowano także dwa konkursy: plastyczny i fotograficzny.

15. Warsztaty naukowe „Kocham Polskę – 1000 lat kulinarna historia Polski”. Fot. Oliwia Bubak

Zadaniem było przedstawienie własnych wyobrażeń na temat jagiellońskiego Krakowa. W niedzielę 22 grudnia 2024 roku odbyła się uroczysta gala rozdania nagród laureatkom i laureatom, a także wszystkim uczestnikom konkursu „Kraków epoki jagiellońskiej”. Swoje wizje młodszy uczestnicy musieli przedstawić w formie plastycznej, natomiast starsi – fotograficznej. Jury doceniło aż siedem osób w konkursie plastycznym, natomiast w rywalizacji fotograficznej dwie. W konkursie wzięło udział blisko 30 osób. Partnerami konkursu były: Archiwum Narodowe w Krakowie, Miejskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej, Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Urząd Miasta Krakowa: Wydział ds. Turystyki i Wydział Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Stowarzyszenie Gra Fal im. Mariusza Zaruskiego.

We współpracy z Instytutem Historii i Archiwistyki Uniwersytetu KEN, Archiwum Narodowym w Krakowie, Muzeum Krakowa, Cechem Rzemiosł Spożywczych i Fundacją Promocji Wyrobów Rzemieślniczych zorganizowano wydarzenia naukowo-warsztatowe dla ponad 500 osób:

- 22 V 2024 warsztaty rzemieślnicze z dziedzictwa regionów,
- 24 V 2024 debata oksfordzka dla studentów „Tradycja czy nowoczesność. Czy tradycyjna dieta mięsna jest lepsza od wegetariańskiej” (wraz z Uniwersytetem Rolniczym w Krakowie),
- 27 V 2024 warsztaty dla przedszkolaków „Kulinarne legendy Krakowa”,
- 10 XII 2024 warsztaty naukowe „Kocham Polskę – 1000 lat kulinarna historia Polski” (il. 15),
- 19 II 2025 „Słodkie zapusty” – seminarium naukowe i warsztaty.

W ramach działalności **Komisji Odczytowej** w okresie sprawozdawczym zaprezentowano 29 odczytów, jak zwykle cieszących się dużym zainteresowaniem krakowian. Akcja odczytów wtorkowych trwa od początku października do końca maja, odczyty odbywają się hybrydowo (wykład odbywający się w naszej sali odczytowej jest transmitowany online, a potem dostępny na naszym kanale YouTube).

Konrad Myślik, we współpracy z Filią 57 Biblioteki Kraków, prowadził spacer oświatowy dla mieszkańców nowo zasiedlanych terenów Górki Narodowej, Czerwonego i Białego Prądnika. W kawiarni osiedlowej, wzorem lat ubiegłych, przedstawił ilustrowany odczyt dla mieszkańców okolicy o historii zabudowy tych gmin.

Komisja Wydawnicza na podstawie recenzji zakwalifikowała do druku publikacje w wydawanej przez Towarzystwo serii „Biblioteka Krakowa” oraz w „Roczniku Krakowskim”.

Rzecznik prasowy – materiały na temat działalności Towarzystwa oraz działalności jego poszczególnych członków ukazały się w mediach lokalnych, regionalnych i ogólnopolskich, m.in.: TVP Kraków, Telewizji Kraków.pl, Radiu Kraków, „Dzienniku Polskim”, „Gazecie Krakowskiej”, „Gościu Niedzielnym”, „Głosie.24”, „Magazynie Kraków”, Dwutygodniku miejskim Krakow.pl, KrkNews.pl, LoveKrakow.pl, Radiu Pryzmat (audycja Ale Historia).

Towarzystwo jest jednym z członków międzynarodowego konsorcjum współtworzącego European Heritage Hub (Europejski Hub Dziedzictwa), którego liderem jest Europa Nostra, w związku z tym informacje na temat Towarzystwa pojawiały się w mediach oraz w kanałach społecznościowych projektu (strony internetowe, Facebook, Instagram, LinkedIn, X [Twitter], newslettery). W Heritage Library – europejskim cyfrowym repozytorium tworzonym w ramach European Heritage Hub opublikowanych zostało sześć ostatnich tomów „Rocznika Krakowskiego” (tomy: 85–90). Biblioteka oferuje bogaty i wielojęzyczny zbiór materiałów dotyczących europejskiego dziedzictwa kulturowego. Znajdziemy w niej zarówno artykuły naukowe, studia przypadków, raporty z badań, przewodniki, rekomendacje, tematyczne prezentacje, jak i teksty popularnonaukowe oraz materiały audiowizualne (m.in. podcasty, filmy).

Towarzystwo było szeroko obecne w kanałach i mediach społecznościowych Europa Nostra Heritage Hub na Europę Środkowo-Wschodnią, którego jest operatorem (strona internetowa, Facebook, Instagram, kanały streamingowe: Spotify, Apple Podcasts, Simplecast).

Towarzystwo intensywnie rozwijało swoją obecność w mediach społecznościowych. Aktywnie prowadzi profil na Facebooku (3,3 tys. polubień strony oraz 3,7 tys. obserwujących) oraz kanał na YouTube (785 subskrybentów). Kanałem informacyjnym jest również strona internetowa, lista mailingowa (członków i członków wspierających) oraz zaktualizowana i rozbudowana lista mailingowa krakowskich instytucji, organizacji i mediów.

ODCZYTY WYGŁOSZONE W RAMACH KOMISJI ODCZYTOWEJ (kwiecień 2024 – marzec 2025)

2024

- 16 IV Marcin Starzyński: Najstarszy rękopis w zbiorach krakowskich (780–820)?
- 23 IV Jakub Jastrzębski: Secesja w architekturze Podgórze
- 30 IV Komisja Konserwatorska: Kreacja w konserwacji zabytków Krakowa część 2/2
- 7 V Marcin Gadocha: Jan Sobieski w Krakowie, cz. 2
- 14 V Robert Gawęł: Zaplecze motoryzacyjne Twierdzy Kraków
- 21 V Marzena Florkowska: Pierwsze pielęgniarki w Krakowie
- 28 V Komisja Konserwatorska: Forty Twierdzy Kraków – od zabezpieczania ruin do nowych uzupełnień
- 8 X Zdzisław Noga: Skąd jesteśmy? Migracje z Małopolski do Krakowa w XV–XVI wieku
- 15 X Weronika Rostworowska-Kenig: Nekropolia wawelska w 1. połowie XIX wieku
- 22 X Anna Kwiatek: Kraków w obiektywie Mariana Plebańczyka (lata 30.–40. XX wieku)
- 29 X Komisja Konserwatorska: Modernizacja przestrzenna Krakowa a wartości zabytkowe miasta
- 5 XI Mateusz Niemiec: Most pływający na Wiśle zwany „Skórzanym”
- 12 XI Wojciech Paduchowski: Krakowscy adwokaci Bolesław i Andrzej Rozmarynowiczowie
- 19 XI Czesław Brzoza: Wyznanie i narodowość. Kontrowersje wokół przechrztów i wychrztów w Krakowie
- 26 XI Komisja Konserwatorska: Granice współczesnej ingerencji w zabytek
- 3 XII Krzysztof Hliniak: Hiszpańscy artyści tańca w Krakowie w 2. połowie XIX wieku
- 10 XII Robert Gawęł: Kipichron – zapomniany towarzysz gospodyń domowych
- 17 XII Komisja Konserwatorska: Problematyka zabytków ruchomych

2025

- 7 I Agata Wójcik: Wydział Malarstwa Dekoracyjnego Szkoły Sztuk Zdobniczych i Przemysłu Artystycznego w Krakowie w dwudziestolecie międzywojennym
- 14 I Marek Bebak: Co wiemy o muzyce u karmelitów na Piasku w Krakowie w XVII i XVIII wieku?

- 21 I Krzysztof Kloc: Czesław Miłosz o Krakowie i w Krakowie
- 28 I Komisja Konserwatorska: Muzea klasztorne i kościelne
- 4 II Mateusz Budziakowski: Dzielnica niechciana – historyczne przekształcenia przestrzenne Dąbia
- 11 II Agnieszka Fluda-Krokos: Antoni Brosz (1910–1978) – ekslibrisowa pasja krakowskiego kolekcjonera
- 18 II Piotr Kapusta: Jak przez wieki zmieniała się legenda o smoku wawelskim
- 25 II Komisja Konserwatorska: O badaniach architektonicznych. Wspomnienie dr arch. Waldemara Niewaldy (1940–2025)
- 4 III Przemysław Zarubin: Julian Przeworski (1843–1911) i jego zapomniane imperium węglowe
- 11 III Jakub Jastrzębski: Déjà vu – cytaty architektoniczne w krakowskiej secesji
- 18 III Marcin Starzyński: „Memoria” w domu mariackich altarystów